

Utrechts Monumentenfonds restaureert 'Cameren'

116 Terwijl overal in ons land sprake is van sterk afnemende restauratieactiviteiten heeft Het Utrechts Monumentenfonds meer werken onderhanden dan ooit tevoren. Twee oorzaken zijn daarvoor aan te geven. In de eerste plaats zijn voor twee delen van de oude stad van Utrecht (de zgn. gebieden Nieuwegracht-oost en Springhaver) goedgekeurde rehabilitatieplannen geldig. In beide gebieden heeft het fonds een grote restauratie in uitvoering, in de kosten waarvan, behalve het ministerie van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk en de gemeente Utrecht, ook het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening subsidieert. Tweede oorzaak is dat nu juist na vele jaren van voorbereiding een aantal werken in het uitvoeringsstadium was gekomen.

De eerste grote restauratie is die van de Mieropscameren aan de Springweg. Deze twaalf vrijwoningen zijn in 1583 door Dompriost Cornelis van Mierop gebouwd. Het bouwhistorisch vooronderzoek heeft uitgewezen dat toen niet werd gebouwd op een tot dan toe open terrein (zoals werd verondersteld) maar dat er sprake was van een verbouwing van reeds bestaande 15de-eeuwse huisjes. Bovendien zijn er voldoende aanwijzingen dat daarvoor ook nog oudere 14de-eeuwse bebouwing ter plaatse stond. Voor de bouw werd maar weinig nieuw materiaal gebruikt: de baksteen vertoont duidelijke sporen van sloop afkomstig te zijn.

Tijdens de voorbereidingen voor dit werk werd aan de bewoners intensief in-

DE CAMEREN VAN DE BRUNTENHOF AAN
HET LEPELENBURG
FOTO: FOTODIENST GEMEENTE UTRECHT.

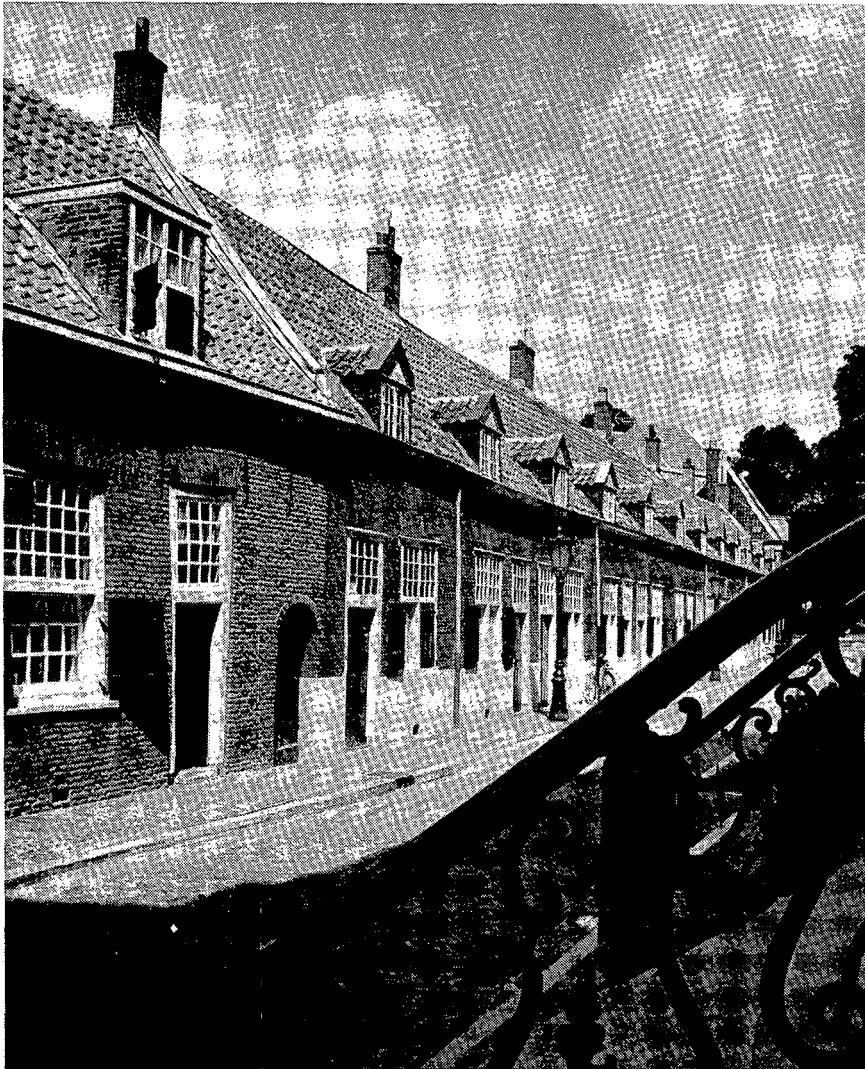
spraak gegeven. In dit geval leidde die inspraak tot sterke vereenvoudiging van het aanvankelijke plan. Zo werd besloten geen c.v. aan te brengen (mede uit een oogpunt van energiebesparing) en de eenvoudige steektrappen te laten bestaan. Het belangrijkste onderdeel van deze restauratie is het vernieuwen – en tegelijk vergroten – van de recente achterbouwen, waarin een betere keuken en sanitair zullen worden ondergebracht. Aan de hoofdmasa van de huisjes zullen allerlei herstelwerken worden uitgevoerd. Zo zal in de bouwmuren een trasmaam tegen optrekkend vocht worden

aangebracht. De voorgevels worden ontdaan van de cementlaag, om vervolgens te worden gevoegd en geschilderd.

Bekend feit is dat de vrijwoningen in Utrecht in de 16de en 17de eeuw niet in de vorm van een hofje werden gebouwd: ze liggen gewoon in een rij langs de straat. Dat is het geval met de Mieropscameren maar ook met de vijftien cameran van de Bruntenhof aan het Lepelenburg, waaraan een nog omvangrijker restauratie in uitvoering is. Deze huisjes werden in 1621 door Frederik Brunt gefundeerd 'om schamele personen daer inne te (laten) wonen'.

Frederik Brunt was een vermogend man. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij voor zichzelf een op veiligheid gebouwd huis bewoonde. Bij het ook hier aan de restauratie voorafgegaan onderzoek bleek dat dit 14de-eeuwse huis (genaamd Klein Lepelenburg) nog compleet aanwezig is als hoofdgebouw van het complex Bruntenhof. De oorspronkelijke ingang lag veilig in de achtergevel aan de zijde van de aan de woninkjes grenzende tuin. Een nog aanwezig poortje in de 45 cm dikke middeleeuwse tuinmuur maakte deze ingang bereikbaar. Het huis zelf heeft vermoedelijk een sterk gesloten karakter naar buiten gehad; in de noordelijke gevel werden zelfs spletten, die mogelijk als schietspletten hebben gediend, aangetroffen. Dat Brunt ondanks z'n vermogen een zuinig man was: de Godscameren hebben de tuinmuur als achtergevel.

De tuin zelf – ook eigendom van Het Utrechts Monumentenfonds – is op kosten van het gemeentebestuur van Utrecht heringericht. Door een inzamelingsactie onder o.m. de begunstigers van het fonds kon afgelopen zomer een beeldje ter herinnering aan de Utrechtse schrijver C. C. S. Crone in de tuin worden onthuld. Opmerkelijk is dat de voorgevels van de huisjes aanvankelijk in baksteen met zeer zorgvuldig voegwerk werden opgetrokken. Dit metselwerk werd eerst rood geschilderd, later vele malen witgekalkt en uiteindelijk gepleisterd, waardoor het bekende witte voorkomen ontstond. Bij de restauratie worden allerlei gebreken aan de huisjes verholpend en waar mogelijk krijgen ze een uitbouw met keuken en sanitair achter hun tegenwoordige blinde achtergevel. Na de restauratie zullen deze

woningen weer voor de huisvesting van bejaarden geschikt zijn.

Niet voor niets is Het Utrechts Monumentenfonds eigenaresse van de meeste nog resterende complexen vrijwoningen in de oude stad. Na jaren van overleg met het gemeentebestuur heeft dit de complexen van de fundaties Margarethenhof aan het Jansveld en van Maria van Pallais aan de Agnietenstraat aan het Fonds in erfpacht uitgegeven. De camerén van deze laatste fundatie (gebouwd in 1651) verkeerden in zeer slechte staat. Inmiddels zijn de voor- en achtergevels (kozijnen, deuren, ramen en luiken) al hersteld. Tijdens die herstelwerkzaamheden bleek dat de toestand van de kappen en de dakkapellen zo slecht was dat deze met behoud van de aanwezige vorm geheel

DECAMEREN VAN DE FUNDATIE VAN MARIA VAN PALLAES AAN DE AGNIETENSTRAAT
FOTO: UTRECHTS MONUMENTENFONDS

vervangen moesten worden. Zeer binnenkort zal met deze werkzaamheden worden aangevangen.

Deze camerén zijn zo klein dat het karakter ervan door het aanbrengen van eigentijdse voorzieningen in ernstige mate zou worden aangetast. Bovendien kunnen deze huisjes niet naar achteren worden uitgebouwd omdat dan de nog ongeschonden waardevolle achtergevel zou moeten verdwijnen. De bewoners, waarvan een groot deel er al jaren woont nadat zij de leegstaande huisjes hadden gekraakt, hebben er echter geen bezwaar

tegen gebruik te moeten maken van de gemeenschappelijke secreten in de tuin achter de huisjes.

Deze drie grote werken vergen een uitgave van ruim drie miljoen. Bovendien is het Monumentenfonds nog doende met twee kleinere werken. De eerste betreft de rehabilitatie van drie huizen op de hoek Springweg-Zilverstraat. Geen officiële monumenten, maar wel huizen die het stadsbeeld ter plaatse mede bepalen. Hoewel de eigenaar-verhuurder alle subsidietoezeggingen had ontvangen besloot hij ze toch aan het fonds te koop aan te bieden omdat het financieel rendement van een rehabilitatie voor hem – zoals voor zovelen met hem – te laag was. Dit door het fonds overgenomen werk loopt vooruit op een veel omvangrijker project dat de volledige zuidelijke wand van de Zilverstraat omvat en dat zal worden ondernomen in samenwerking met de gemeente (die deze huizen destijds voor de sloop aankocht) en de Stichting Stads-herstel Utrecht. Op die wijze zullen ervaringen worden opgedaan met verschillende manieren van werken. Het fonds neemt in dit project deel met de restauratie van twee 16de-eeuwse huizen.

Tweede project is dan nog de zojuist begonnen restauratie van de kappen en de achter- en zijgevels van het huis Brigittenstraat 20. Dit pand bestaat uit drie, evenwijdig aan de straat, achter elkaar gelegen vleugels, waarvan de oudste uit de laatste helft van de 16de eeuw dateert. In dit samenstel van gebouwen zijn na 1945 door huurders succesievelijk op vernuftige wijze negen woonappartementen ingericht. Van de straat af zal van dit werk, dat toch een uitgave van rond de zeven ton vergt, nauwelijks iets te zien zijn.

In vrijwel al deze huizen keren de bewoners na de restauratie terug. Een grote zorg is dat de huren niet zodanig kunnen worden verhoogd dat de exploitatie binnen afzienbare tijd kostendekkend wordt. Het fonds zou dus aan de rand van haar faillissement staan als niet het gemeentebestuur tot nu toe bereid was geweest een forse subsidie in het exploitatiekort te geven. Een geste, die andere gemeentebesturen – en de rijksoverheid – ten voorbeeld mag strekken.